

ДАВНЬОКИТАЙСЬКЕ МОВОЗНАВСТВО

Від VIII ст. до н. е.

3 галузі:

- схоліастика;
- ієрогліфіка;
- фонетика

Схоліастика: тлумачення, переклад, опис слів.

Ієрогліфіка – вивчення структури і значення ієрогліфів.

Фонетика: вивчення звуків давньокитайської мови.

Найвидатніші китайські вчені:

Конфуцій (557-479 до н. е.), Сюнь Куань (III ст. до н. е.), Ян Сюнь (II ст. до н. е.), Сю Шень та Лю Си (II-I ст. до н. е.).

1. Основний елемент слова – його значення (семантика).
2. Додаткові елементи слова – його звучання.
3. Слово співвідноситься з поняттям.
4. Слова здатні групуватися за семантичними ознаками.
5. Звуки мови і людський голос – це комплекс, який і творить слово.
6. Кожне слово слід позначати окремим символом або ієрогліфом.
7. Головними в мові є приголосні звуки, а голосні – допоміжні, додаткові.

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ СХІД

ДАВНЬОВІРМЕНСЬКЕ МОВОЗНАВСТВО

Родоначальник вірменської гуманітарної науки – Месроп Маштоц (361-440) – учений-просвітитель, у 393 р. створив вірменську азбуку (вона чинна й понині). Створив її за зразком азбуки давньогрецької.

Заснував першу вірменську школу перекладачів з інших мов. Саме тоді вірменський народ мав перших просвітителів.

З V століття – перші вірменські граматики і словники, перші праці з орфографії, пунктуації, + перші вірменські риторики (підручники з красномовства).

На V століття припадають перші філософські мовознавчі трактати Давила Непереможного й Езника Кохбаці.

У цих трактатах розвивалася й коментувалася старогрецька лінгвістично-філософська думка, зокрема мовознавчі погляди Арістотеля.

Помітний внесок: Давид Граматик (V ст.), Вардан Аревелці (XIII ст.), Овани Ерзикаці (XIII ст.) та ін.

Ці вчені першими звернулися до етимології багатьох вірменських слів, особливо власних назв. Вони вважали власні назви первісними, а загальні для них були похідними.

На відміну від старогрецьких та інших європейських учених, вважали, що мову створила людина, а не Бог. Виняток – філософ Григорій Татєваці (XIV-XV): мова – таки творіння Бога.

Ще в V ст. вірменською мовою була перекладена граматика Діонісія Фракійського.

Власне вірменська граматика з'явилася в XI ст. Її автор – Григор Магістрос.

Згодом Магістроса наслідувала низка вчених: Вардан (XIII ст.), Церцероці (XVI ст.) та ін.

Давньовірменське словникарство.

До нас дійшли:

- Тлумачний словник X ст. «Слова Св.Писання», де вірменською мовою – всі власні та загальні (останніх - менше) назви з Біблії та Євангелія;

- XIV-XV ст. – арабсько-вірменський та персько-вірменських словники;

- 1695 – латинсько-вірменський словник Арствацатура Нерсесовича.

! Протягом 1749-1769 років у Венеції, де була ведика колонія вірмен-торгівців, з'явл. Словник вірменської мови у двох томах.

3. Давньоарабське мовознавство.

Араби – не корінне населення Близького Сходу, зокрема Аравійського півострова (сучасна Саудівська Аравія).

У V-VI ст. н.е. ці корінні племена з невідомих історії причин почали рухатися з Аравії на Захід, завойовуючи по дорозі різні країни.

Першими араби майже винищили корінних єгиптян, Сирію, Палестину, Туніс, Лівію і взагалі всю Північну Африку. І захопили, перейшовши через Гібралтар, південно-східну частину Іспанії.

VII-VIII ст. – велика Арабська держава (від Індії до Атлантичного океану) – Арабський халіфат.

VII-VIII ст.

Завоювавши багаті країни й здобувши незліченні культурні скарби, араби самі почали створювати багату культуру.

У них з'явився інтерес до математики, фізики, астрономії, філософії, мовознавства.

Найвідоміші центри староарабської культури й науки – міста Баса (біля Перської затоки, на кордоні з сучасним Іраном), Куфа, Дамаск (столиця сучасної Сирії), Багдад (столиця сучасного Іраку), Каір, Бухара і Хоррезм, Кордова (останнє – південний схід Іспанії).

Арабське мовознавство виникло з практичних потреб вивчення й тлумачення Корану (створений у VIII ст. н.е.).

З (три) найвідоміші наукові (мовознавчі) староарабські школи.

I. Басрська школа лінгвістики. Представники: Сагафі (VIII), Фарахаді (VIII), Сібавейхі, Асмаї, Абайда (V-поч. IX ст.).

Сагафі: призбирував, вивчав і популяризував пам'ятки давньоарабської писемності.

Фарахаді вивчав фонетику і граматику арабської мови. Уклав 1-й словник староарабської мови під назвою «Книга Айна» («Книга слів»).

Обавейхі та ін. вивчали лексику і фразеологію араб. Мови, досліджували стилістичні ресурси або можливості давньовірменської мови.

II. Куфська школа. Засновник – Руасі. Послідовники – Кісаї (VIII-IX ст.), Сіккіт (к. IX ст.). Абмарі (сер. X ст.).

Усі вони вивчали основу художньої літератури, зокрема лексику + живу народну мову.

III. Багдадська мовознавча школа. Представники: Котайба (IX ст.) – автор першого підручника зі стилістики староарабської мови.

Послідовники: Джіні (X-поч. XI ст.) і Джаваліхі (к. XI-поч. XII ст.), але вони займалися не лише стилістикою: Джіні – граматики й фонетика, етимологія; Джаваліхі уклав перший арабський словник іншомовних слів.

Уже в XII-XIII ст., коли згадані наукові школи почали занепадати, у різних місцях арабського світу виникали окремі недовговічні вогнища науки й культури, де виступали поодинокі вчені:

- Замахшарі (к. XI-поч. XII ст.) – уклав коментар до Корану і створив перший арабсько-перський словник;

- Кашгарі (XI ст.) – упродовж 1073-1074 рр. створив багатотомну працю «Диван тюркських мов» (divan – ‘зібрання’), де автор уперше порівняв арабську мову з тюркськими мовами й детально описав фонетичні і граматичні особливості тюркських мов.

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ ІРАН (ПЕРСІЯ)

Це країна дуже давньої й високої культури. Розквіт цієї культури, як і Перської держави, - др. пол. I тис. н.е. – п. пол. II тис. н.е.

Персія існувала приблизно на тій же території, що й сучасний Іран. Але в різний час унаслідок завоювань вона мала значно ширшу територію, ніж зараз.

Мовознавство – під впливом практичних культових потреб. Перси здавна мали свою священну книгу «Авеста». Науковці про неї: ця книга, як і староіндійські Веди, складена у I-І тис. до н.е.

В епоху Серенівччя інтерес до цієї пам’ятки особливо зріс. Причини:

- перси почали зазнавати потужного впливу арабського світу й згодом були завойовані арабами ⇒ треба було «Авесту» тлумачити у порівнянні з Кораном;

- словники, граматики – також потрібні. Для того, аби показати своєрідність і давність перської мови порівняно з арабською, «Авеста» була дуже хорошим матеріалом.

Але все це не допомогло: «Авесту» витіснили.

Під кінець I тис. н.е. в Ірані – іслам із Кораном.

Саме в цей час з’являються видатні іранські вчені-філософи, мовознавці: Аль Фарабі та Аль-Газзаї, котрі були дуже добре обізнані з давньоарабською та античною філософією (і Греція, і Рим).

Саме ці два вчені – родоначальники давньоіранського мовознавства.

Аль Фарабі – уперше виокремлює частини мови в арабській та перській мовах, розробляє теорію імені, вивчає частки й прислівники перської мови.

Аль Газзай – родоначальник староперської семіотики.

Ще в XI ст. він розробляв теорію мовного знака і дійшов висновку, що кожен мовний знак, зокрема кожне людське слово цілком умовно, довільно пов'язане з реаліями навколишнього світу.

З IX ст. у Стародавньому Ірані дуже інтенсивно розвивалося словникарство: укладалися т.зв. фарханги (збірки слів).

Найвідоміші словники:

- «Словник перської мови» Асаді Тусі (1065);
- «Книга Слави» Ахмада Мун'ярі (XVст.);
- «Словник» Мірзи Ібрагіма (XVI ст.).